

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЛЦДН у м. _____
(місто знаходження НКП)

До захисту допускається Завідувач
кафедри, _____ проф.
_____ В.М.Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

ЛІКВІДНІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Освітній рівень “Бакалавр”

Спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»

Керівник роботи:

(підпис)

С.В. Похилько

(ініціали, прізвище)

Студент:

(підпис)

А.П. Шульга

(ініціали, прізвище)

Група:

Фз-61с

Суми
2020

ЗАВДАННЯ
до дипломної роботи

РЕФЕРАТ

Дипломна робота : 32 стор., 3 рис., 6 табл., 21 джерело.

Мета дослідження – розглянути сучасні підходи до управління ліквідністю банку в контексті формування стратегії розвитку та забезпечення фінансової стійкості банку.

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають в процесі управління ліквідністю банку.

Об'єкт дослідження – ліквідність банку, як складова його фінансової стійкості.

Методи дослідження абстрактно-логічний, еволюційний, порівняльний, коефіцієнтний, горизонтальний та динамічний аналіз.

Структура роботи.

У першому розділі роботи досліджуються еволюція категорії «ліквідність» та підходів до її розуміння та визначення, окремо розглядається ліквідність у структурі управління балансом банку.

Другий розділ роботи присвячений методиці проведення оцінки ліквідності банку як результат балансування активами та пасивами банку. Також проведено оцінку ліквідності в комплексі показників фінансової стійкості банку.

У третьому розділі ліквідність розглянута як специфічний банківський ризик по запропоновані напрямки його зменшення.

БАНК, ЛІКВІДНІСТЬ, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, РИЗИК, ОЦІНКА ЛІКВІДНОСТІ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
1 РОЛЬ ТА МІСЦЕ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ БАНКУ	7
1.1 Еволюція теоретичних підходів до управління ліквідністю банку	7
1.2 Сучасні підходи до управління структурою балансу банку.....	10
2 АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ В МЕЖАХ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ	13
2.1 Алгоритми проведення аналізу	13
2.2 Аналіз ліквідності в структурі оцінки фінансової стійкості банку	17
3 УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ РИЗИК- МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ.....	24
ВИСНОВКИ.....	28
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	30

ВСТУП

В сучасних умовах економічної та політичної нестабільності, що особливо позначилося на фінансовій системі України, головним завданням будь-якого комерційного банку є дотримання обраних стратегічних напрямів розвитку, які визначаються у фінансовій стратегії. Це також важливо в умовах поточної реформи банківського сектору, оскільки адаптація до нового конкурентного середовища та жорсткіших умов бізнесу є особливістю успішного стратегічного управління.

У класичному розумінні, фінансова стратегія банку полягає у визначенні довгострокових напрямів розвитку фінансової діяльності установи, які дозволяють повністю використовувати її, розширюючи її ресурси та ефективно взаємодіючи із зовнішнім середовищем. Фінансова стратегія Банку - це складна багатофакторна модель, яка включає безліч компонентів та елементів, успішне управління якими також є нагальним питанням для банківських менеджерів.

Незважаючи на численні досягнення в цій галузі, на наш погляд, систематичному підходу до теоретичної оцінки основних елементів фінансової стратегії банків у контексті системи стратегічного управління не приділяється багато уваги.

Мета дослідження – розглянути сучасні підходи до управління ліквідністю банку в контексті формування стратегії розвитку та забезпечення фінансової стійкості банку.

Завдання поставлені для досягнення мети роботи:

- дослідити еволюція теоретичних підходів до управління ліквідністю банку;
- розглянути особливості проведення аналізу ліквідності;
- оцінити ліквідність банку в поєднанні з аналізом показників фінансової стійкості банку;
- розглянути алгоритм управління ліквідністю у контексті системи ризик-менеджменту банку.

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають в процесі управління ліквідністю банку.

Об'єкт дослідження – ліквідність банку, як складова його фінансової стійкості.

Методи дослідження абстрактно-логічний, еволюційний, порівняльний, коефіцієнтний, горизонтальний та динамічний аналіз.

Структура роботи.

У першому розділі роботи досліджуються еволюція категорії «ліквідність» та підходів до її розуміння та визначення, окремо розглядається ліквідність у структурі управління балансом банку.

Другий розділ роботи присвячений методиці проведення оцінки ліквідності банку як результат балансування активами та пасивами банку. Також проведено оцінку ліквідності в комплексі показників фінансової стійкості банку.

У третьому розділі ліквідність розглянута як специфічний банківський ризик по запропоновані напрямки його зменшення.

Фактологічну основу роботи складають навчальна, періодична та довідкова література, збірники наукових праць тощо.

1 РОЛЬ ТА МІСЦЕ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ У ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ БАНКУ

1.1 Еволюція теоретичних підходів до управління ліквідністю банку

Розглядаючи фінансову стратегію банку, слід звернути особливу увагу на його основні елементи. До їх складу входять основні показники фінансового стану та фінансової діяльності банківських установ, які традиційно включають: активи, пасиви та власний капітал (як основні показники фінансового стану установи) та доходи, витрати, прибуток чи збитки (як основні показники фінансової діяльності). Окремо виділяються ризики, притаманні банківському бізнесу, що мають суттєвий вплив на фінансовий стан та результати діяльності. Залежно від цього, розглядаються наступні компоненти фінансової стратегії банку:

- управління активами та пасивами;
- управління власними коштами;
- управління ризиками;
- управління доходами, витратами та збитками / збитками.

Перші дві групи можуть бути об'єднані в категорію управління активами та пасивами банку (далі - УАП), що є предметом вивчення для багатьох науковців у різних сферах діяльності. Давайте більш детально розглянемо основні параметри фінансового стану за даними бухгалтерського обліку, що дозволить сформулювати основні напрями управління ними за допомогою фінансової стратегії банку.

Дотримуючись вимог законодавства України, банки організовують свою діяльність, облік та звітність відповідно до вимог НБУ та Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та фінансової звітності (МСФЗ). Ці стандарти прийняті для гармонізації систем окремих країн з точки зору принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Позитивні аспекти впровадження МСФЗ:

- можливість отримати адекватну та достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень;

- забезпечення порівнянності звітності різних організацій та установ незалежно від місця їх проживання; підвищення довіри партнерів та інвесторів;
- інформаційна прозорість, що забезпечується дотриманням правил складання та детальних пояснень звітності [21].

Відповідно до цього, ми представимо основні визначення показників фінансового стану:

- актив - це ресурс, контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, який, як очікується, отримає майбутні економічні вигоди від суб'єкта господарювання;

- зобов'язання - це теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає внаслідок минулих подій, і повернення яких, як очікується, призведе до розпорядження суб'єкта господарювання ресурсами, які втілюють майбутні економічні вигоди;

- власний капітал - це залишковий частка в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань [12].

Таким чином, комерційні активи банку формуються в результаті активних операцій розміщення власних та позикових коштів. Зобов'язання формуються в результаті пасивних операцій щодо формування цих банківських ресурсів. Найуспішніша УАП банку є основою для ефективної фінансової політики та досягнення стратегічних та тактичних цілей.

Комплекс УАП утворився в результаті тривалого історичного розвитку банківського менеджменту. Давайте коротко розглянемо етапи та пов'язані з цим пріоритети у визначенні суб'єкта управління банку, які базувалися на різних теоріях.

До 1940-х та 1950-х років ключовою сферою управління банком були його активи з точки зору надійного управління кредитами. Своєю чергою, власний капітал та пасиви вважалися незалежними від керівництва банку. Це було підґрунтям для формування так званої теорії комерційних позик, суть якої полягала в наступному: ліквідність банку забезпечувалася насамперед за рахунок короткострокових банківських позик, які своєчасно покриваються, за

звичайних умов господарської діяльності. Тому банки не планували фінансування придбання споживчих товарів, цінних паперів, нерухомості або довгострокових позик для сільського господарства. Це головний його недолік, оскільки теорія комерційних позик не враховувала кредитних потреб економіки, що розвивається. Це стало поштовхом для розвитку інших конкурентних фінансових установ. Крім того, в умовах економічного спаду ця теорія виявилася малоефективною, оскільки не було достатньо ліквідності.

Теорія трансформації була розроблена трохи пізніше Х. Дж. Моултона і базується на твердженні: "Банк вважається ліквідним, якщо його активи можуть бути трансформовані або продані іншим кредиторам чи інвесторам за готівку. Якщо позики не будуть погашені вчасно, товари (такі як ринкові цінні папери), надані в позику, можуть продаватися на ринку за готівку, а також позики можуть рефінансуватися центральним банком "[17]. Оптимальний термін погашення для активів, що використовуються як резерв ліквідності, є короткостроковим, з мінімальним ризиком зміни номінальних процентних ставок (один рік або менше). Однак у період спаду ринку цінних паперів банки, які використовували цю теорію у своїх операціях, не уникали проблем з ліквідністю та отримували збитки.

Інша теорія управління активами - це теорія очікуваного доходу, згідно з якою "ліквідність банку можна планувати, якщо майбутні доходи позичальника базуються на графіку платежів за поверненням позик. Це означає, що ця теорія говорить про те, що ліквідність банку може під впливом зміни структури строків погашення позик та інвестицій». Це сприяло великій кількості різних видів позик, таких як строкові позики, споживчі кредити з розстроченням, іпотечні кредити, нерухомість тощо, які передбачають щомісячні або кварталні платежі для погашення основної суми та відсотків.

Основними недоліками управління активами банку була неможливість максимізувати прибуток, оскільки більшість активів весь час мали перебувати у високоліквідній формі, а залучені кошти не управлялися.

Починаючи з 1960-х, пріоритет в управлінні банками перейшов до зобов'язань і базувався на двох ідеях:

- "банк може вирішити проблему ліквідності шляхом залучення додаткових коштів, купуючи їх на ринку капіталу;

- банк може забезпечити свою ліквідність, вдаючись до великих грошових позик Центрального банку або банків-кореспондентів, а також до позик на ринку євровалют »[13].

Необхідність залучення додаткових коштів вимагала управління процентними ставками для систематичного залучення депозитів, позик на міжбанківському ринку тощо [13]. Слід зазначити, що управління відповідальністю банку не виключало управління активами, але ці процеси були повністю диференційованими та не пов'язаними між собою. Недоліком цієї сфери було те, що залучення коштів не супроводжувалося їх ефективним використанням та розміщенням, що призвело до втрати діяльності.

Починаючи з 1970-х років, керівництво банку виникла потреба у збалансованому та інтегрованому управлінні активами та пасивами, надалі - УАП. Це було зумовлено деякими факторами, серед яких важливу роль відіграла мінливість процентних ставок.

1.2 Сучасні підходи до управління структурою балансу банку

Стратегія управління активами та пасивами Банку, насамперед, може розглядатися як "формування структури балансу банку відповідно до його стратегічних цілей та програм управління ризиком процентної ставки" [10].

Це трохи розширює визначення Дж. Синкі, який визначає УАП як "узгоджене управління балансом банку, що враховує альтернативні сценарії процентної ставки та ліквідності" [29].

На думку Д. С. Маммаєвої, УАП - це процес, спрямований на залучення максимальної кількості ресурсів (як власних, так і залучених) та розміщення їх у найбільш прибуткових активах, які мають належний рівень ліквідності та мають обмежений рівень ризику [20].

Інші вчені зауважують, що управління активами та пасивами включає стратегічне планування та реалізацію планів, а також контроль за сумою,

складом, термінами, процентними ставками, якістю та ліквідністю банківських активів та зобов'язань для створення високоякісної, стабільної, великої, масштаб і зростаючий потік чистого процентного доходу. Ця мета досягається за рахунок оптимального поєднання та оптимального рівня активів, зобов'язань та фінансового ризику [5].

Л.О. Пристостка у своєму визначенні УАП враховує мету такого управління та розширює свої інструменти: «узгоджене управління банківськими фінансами, в процесі якого досягається декілька цілей шляхом узгодження управлінських рішень та досягнення певних пропорцій між активними та пасивними. такі операції, як зростання прибутку, зниження ризиків, аналіз та контроль ліквідності, управління спредом "[24].

Він передбачає класифікацію активів та пасивів банківської установи залежно від умов інвестицій, ризику, їх прибутковості та контролю над джерелами фінансових ресурсів та їх розподілом та ефективним використанням.

Одним з перших етапів діяльності УАП є проведення детального фінансового аналізу як всього балансу, так і його складових. Слід зазначити, що структура балансу буде залежати від кількох зовнішніх умов (наприклад, економічного, політичного середовища, кон'юнктури ринку тощо) та внутрішніх особливостей (наприклад, орієнтація банку, внутрішня політика тощо). Основні методи фінансового аналізу балансу банку включають:

- горизонтальний аналіз, що дає змогу простежити динаміку змін фінансового стану банку за проміжок часу;
- вертикальний аналіз, який дає змогу визначити частку окремих показників фінансового стану комерційного банку в загальній структурі, визначити їх вплив на кінцевий результат тощо;
- аналіз відносних показників (коефіцієнтний аналіз), що дає змогу визначити індивідуальні якісні особливості активів та пасивів, таких як ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість тощо;
- порівняльний аналіз, який дає можливість порівняти показники фінансового стану банку з відповідними показниками аналогічних банків;

- інші.

2 АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ В МЕЖАХ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ БАНКУ

2.1 Алгоритми проведення аналізу

Аналізуючи активи банку, перш за все, слід враховувати наступні питання:

- динаміка змін загальних активів банку та виявлення основних статей, що викликають такі зміни;
- динаміка змін кількості ліквідних активів та їх вплив на ризик ліквідності;
- динаміка змін суми кредитного портфеля та їх вплив на кредитний ризик;
- динаміка зміни дебіторської заборгованості;
- динаміка змін кількості основних фондів тощо.

Аналізуючи зобов'язання банку, слід наголосити на наступних питаннях:

- динаміка змін загальних зобов'язань банку та визначення основних статей, що викликають такі зміни;
- динаміка зміни кількості строкових зобов'язань;
- динаміка зміни кількості міжбанківських позик та депозитів;
- динаміка змін у статутному капіталі тощо.

Управління власними коштами банківської установи забезпечує їх абсолютну вартість (включаючи достатність) та підтримує оптимальне співвідношення компонентів (включаючи власний капітал та залучений капітал) за розвитком установи, їх ефективного використання та відповідності поставленим стратегічним цілям.

Ця стратегія передбачає встановлення умов, за яких функції власного капіталу банку будуть повністю виконані, а саме:

- захисна, що пов'язана з можливістю покривати збитки для вкладників та кредиторів, підтримувати платоспроможність банку за рахунок його резервів;
- регуляторна функція, яка полягає у дотриманні обов'язкових регуляторних вимог центрального банку (наприклад, платоспроможність, ліквідність, мінімальний капітал тощо);

- оперативна, що є важливим на етапі створення банківської установи та полягає у забезпеченні її основними оборотними та необоротними активами.

Виходячи з цього, ми пропонуємо визначити основні цілі УАП банку:

- забезпечення достатнього рівня ліквідності;
- мінімізація ризиків;
- максимізація прибутку.

Як ми бачимо, ці цілі є найбільш розумними на операційному рівні, однак не можна пропускати стратегічний рівень управління, на якому баланс банку узгоджується з УАП відповідно до стратегічних цілей банку.

Розглянемо більш докладно мету УАП. Це забезпечення достатнього рівня ліквідності. Перш за все, ліквідність розглядається як економічна категорія на різних рівнях:

- на рівні банківської системи це "динамічний стан, що забезпечує своєчасність, повноту та безперервність виконання всіх грошових зобов'язань у банківській системі країни, описує рівень її надійності та достатність коштів потребами економічного розвитку "[19];

- на рівні банку, "це здатність забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок балансу між строком погашення та сумою розміщених активів та строком погашення та сумою зобов'язань, а також умовами та сумами зобов'язань»;

- на рівні балансу банку - "вона характеризується співвідношенням окремих статей активів та пасивів балансу для порівняння їх значень із встановленими нормативами";

- на рівні активів банку - "розуміється здатність перетворюватися на грошову форму під час реалізації або в результаті погашення зобов'язань позичальником";

- на рівні зобов'язань банку "наявність стабільних джерел процентних доходів, не чутливих до коливань" [30].

Таким чином, управління ліквідністю банку полягає у підтримці балансу між власними, залученими та позиковими коштами.

Ліквідність банку обернено пропорційна його прибутковості. Чим більше активів банк має у ліквідній формі, тим менша його частина залишається для отримання доходу, і навпаки [7].

Зважаючи на важливість забезпечення достатнього рівня ліквідності для стабільності банківської діяльності та уникнення банківських ризиків, це регулюється на державному рівні законами, положеннями та іншими нормативними документами НБУ. Так, відповідно до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні розроблені нормативи ліквідності, які є обов'язковими для банків країни (рис. 2.1).

Опис основних стандартів ліквідності

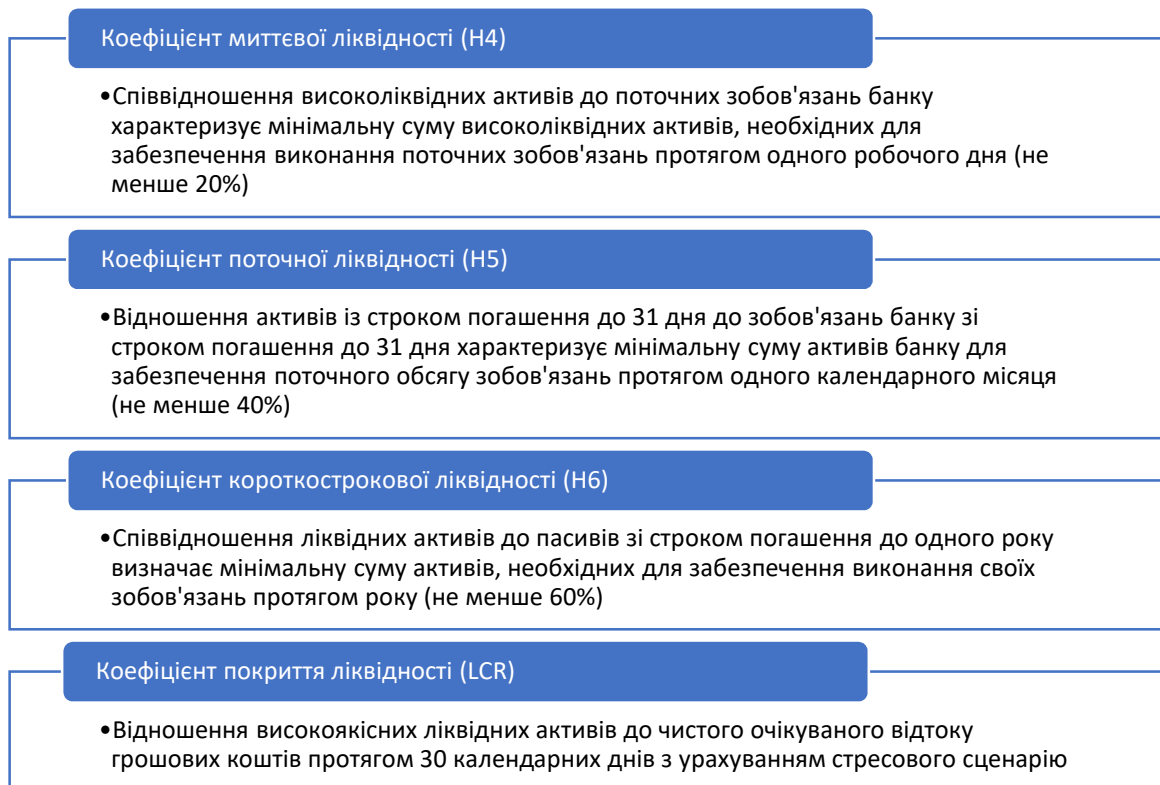

Рисунок 2.1 – Нормативи ліквідності НБУ

Крім того, згідно з Положенням НБУ від 17.09.2015 р. № 615 [26], основні грошові інструменти для регулювання ліквідності банківської системи шляхом операцій рефінансування (кредити овернайт, позики на рефінансування); прямі операції репо; операції з власним боргом; виявлено операції з державними облігаціями України.

Тому управління ліквідністю банку полягає у підтримці достатнього рівня ліквідності та мінімізації її ризику.

2.2 Аналіз ліквідності в структурі оцінки фінансової стійкості банку

Забезпечення фінансової стабільності банків є необхідною умовою ефективного функціонування економіки України. На сучасному етапі зміцнення фінансової стабільності банків в Україні, їх динамічного розвитку, підвищення довіри, а отже, максимального позитивного впливу банківської системи на процеси економічного розвитку.

Це зумовлює необхідність вдосконалення банківської діяльності таким чином, щоб забезпечити прибутковість банківського бізнесу та захист від можливих ризиків.

В економічній літературі немає єдиного підходу та методу визначення фінансової стійкості банку. Так, деякі автори, наприклад, Л. А. Ключько [1], стверджують, що фінансова стійкість банку визначається рівнем його ліквідності та платоспроможності. Тому ми вважаємо за необхідне провести всебічний аналіз груп показників, які забезпечують фінансову стабільність банку.

Оцінка фінансової стійкості банку повинна бути основою набору показників фінансової стійкості. Розглянемо основні групи показників, що формують фінансову стабільність банку (рис.2.2).

Рисунок 2.2 - Ліквідність в системі оцінки фінансової стійкості банку

Аналіз цих показників дозволяє визначити, чи є комерційний банк фінансово стійким. Вивчення фінансових показників банківських установ під різними кутами дозволяє глибше оцінювати фінансову стійкість із виявленням пріоритетних наслідків.

ПАТ «Банк» (далі - «Банк») - одна з найбільших фінансових установ української держави з найбільш розгалуженою мережею філій - понад 5000.

За основними показниками своєї діяльності він входить у трійку лідерів внутрішнього банківського ринку. Банк працює практично у всіх секторах фінансового ринку України, на сучасному рівні обслуговує великих корпоративних клієнтів [5].

Якщо банк має низький рівень активів у структурі активів, то рентабельність активів буде тенденцією до зниження.

Проаналізувавши динаміку показників якості активів ПАТ «Банк» за 2017- 2019 рр. (рис.2.3), було встановлено, що у досліджуваній період захист від ризику знижується, що характеризує банк як незабезпечений та нестабільний.

Рисунок 2.3 – Динаміка показників якості активів

Також рівень дохідних активів банку має тенденцію до зниження, що є наслідком неефективного складу активів банку. Крім того, підвищився рівень активів із підвищеним ризиком протягом досліджуваного періоду.

Проаналізувавши динаміку коефіцієнтів достатності капіталу ПАТ «Банк» (табл. 2.1), було встановлено, що забезпечення зобов'язань показує максимальний розмір збитку, при якому власні кошти будуть достатні для забезпечення надійності коштів вкладників та інших кредиторів, а в 2019 році цей показник не відповідає нормативним значенням.

Таблиця 2.1 - Коефіцієнти достатності капіталу

Назва індикатора	Нормативні значення		2017	2018	2019
	мін	макс			
Рівень власних коштів	0,15	0,85	0,27	0,18	0,11
Забезпечення зобов'язань	0,25	-	0,39	0,26	0,17
Залежність від інвестицій	0,15	0,5	0,65	0,95	2,3

Отже, важливістю аналізу доходів і витрат банку є ефективне управління його прибутковістю, тобто виявлення резервів підвищення прибутковості банківської діяльності та формулювання пропозицій щодо використання визначених резервів.

Метою оцінки фінансової стійкості банку є аналіз в ретроспективній динаміці коефіцієнтів для визначення реальної стабільності банку.

Поглиблюючи дослідження фінансової стійкості банку, необхідно проаналізувати показники ділової активності (табл. 2.2), що дозволяє оцінити економічну спроможність банку за наявними та прихованими ознаками.

Таблиця 2.2 - Динаміка показників ділової активності

Назва індикатора	2017	2018	2019	Відхилення (+,-) 2019 до:	
				2017	2018
Коефіцієнт кредитної активності	0,63	0,54	0,59	93,65	109,3
Коефіцієнт інвестиційної активності	0,12	0,33	0,21	175,0	63,6
Рівень ресурсів залучення	78,66	81,0	84,55	107,49	104,4
Рівень міжбанківських кредитів у пасивах	1,68	3,52	2,28	135,71	64,7
Коефіцієнт коефіцієнта власного капіталу	0,68	0,64	0,45	66,18	70,31
Вплив основних виробничих фондів та нематеріальних активів	3,38	3,25	4,05	119,82	124,62
Оборотність оборотних активів	1,40	1,61	1,0	71,43	62,11
Оборот дебіторської заборгованості	174,1	62,18	45,26	25,99	72,79
Коефіцієнт фінансового важеля	0,80	1,50	1,30	86,67	162,5

Проаналізувавши динаміку показників ділової активності ПАТ «Банк» за 2017– 2019 рр. (Табл. 3), було встановлено, що коефіцієнт кредитної активності та рівень залучення ресурсів у 2019 році зросли порівняно з 2018 роком на 0,05 та 3,55 відповідно, що є позитивним для ефективної роботи банку. Але коефіцієнт інвестиційної активності у звітному році зменшився на 0,12, що зменшує можливий відсотковий дохід банку.

Коефіцієнт фінансового важеля в аналізованому періоді збільшився і перевищив оптимальне значення ($<1,0$), що свідчить про збільшення фінансового ризику діяльності банку.

Для подальшого вивчення фінансової стійкості буде проаналізовано платоспроможність (табл. 2.3) як один із основних показників фінансового стану банку, що має значний вплив на фінансову стійкість.

Таблиця 2.3 - Динаміка показників платоспроможності

Назва індикатора	2017	2018	2019	Відхилення (+,-) 2019 до	
				2017	2018
Загальний рівень платоспроможності банку	0,21	0,19	0,15	71,43	78,9
Загальний рівень платоспроможності банку за класифікованими активами	0,23	0,21	0,18	78,26	85,7
Забезпечення загальних активів власними коштами	3,67	5,56	9,49	258,58	170,7
Забезпечується сума власних коштів класифікованих активів	0,29	0,19	0,12	41,38	63,2
Коефіцієнт покриття (безпека)	1,27	1,23	1,18	92,91	95,9
Співвідношення загальної суми наданих позик та загальної суми власного капіталу	2,31	3,01	5,55	240,26	184,4
Коефіцієнт загальної суми наданих позик та статутного капіталу банку	3,56	3,15	2,41	67,69	76,5

Проаналізувавши динаміку показників платоспроможності ПАТ «Банк» за 2017- 2019 роки (табл. 4), було встановлено, що коефіцієнт покриття має тенденцію до зниження, що вказує на нестабільний фінансовий стан ПАТ «Банк» та нездатність банку погасити свої платіжні зобов'язання .

Ми дослідили, що загальний рівень платоспроможності банку в досліджуваній період має тенденцію до зниження, що є негативним для його ефективної фінансової діяльності, що знижує рівень фінансової стійкості банку.

Поглиблюючи дослідження, для визначення фінансової стійкості банку необхідно дослідити його ліквідність (табл. 2.4), тобто здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання.

Таблиця 2.4 - Динаміка показників ліквідності

Назва індикатора	2017	2018	2019	Відхилення (+,-) 2019 до	
				2017	2018
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	28,5	15,1	11,9	41,75	78,8
Коефіцієнт загальної ліквідності	127,1	123,4	118,3	93,08	95,9
Коефіцієнт високоліквідних активів до працюючих	22,4	12,2	10,1	45,09	82,8
Коефіцієнт зобов'язань щодо ліквідності ресурсів	95,6	107,6	91,9	96,13	85,4
Коефіцієнт ліквідності виданих позик та залучених депозитів	90,2	78,2	92,7	102,77	118,5
Коефіцієнт загальних зобов'язань з ліквідності	32,9	19,3	15,1	45,89	78,2

Проаналізувавши динаміку показників ліквідності балансу ПАТ «Банк» за 2017- 2019 роки (табл. 5), було встановлено, що у 2018- 2019 роках банк не дотримувався оптимальних значень коефіцієнтів ліквідності. Це означає, що банк має незбалансовану ліквідність, яка з кожним роком стає все більш нестабільною.

За результатами проведеного дослідження ми встановили, що ліквідність банківського балансу недостатня для задоволення його зобов'язань за будь-яким горизонтом, управління ліквідністю, як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах. Тобто ліквідність Банку як один із основних показників його фінансової стійкості знаходиться в незадовільному діапазоні, що не може забезпечити фінансову стабільність Банку при фактичному фінансовому стані [3].

Фінансова стабільність банку залежить від рівня прибутковості та якості управління активами. При неефективному та низькоякісному управлінні активами існує загроза зниження фінансових результатів, результативності та рентабельності [9].

Проаналізувавши прибутковість банку для виявлення ефективності його роботи за 2017- 2019 рр. (табл. 2.6), встановлено, що прибутковість власного

капіталу банку недостатня для виконання зобов'язань як у коротко-, так і в довгостроковій перспективі. Ми визначили, що банк не використовує ефективно наявні ресурси та капітал, що знижує його прибутковість.

Таблиця 2.6 - Динаміка показників прибутковості

Назва індикатора	2017	2018	2019	Відхилення (+,-) 2019 до	
				2017	2018
Рентабельність продажів	0,14	0,17	-1,88	-1342,86	-110,06
Дохід на акціонерний капітал	0,05	0,04	-0,33	-660,0	-825,0
Коефіцієнт прибутковості загального капіталу	0,79	0,70	-8,06	-1020,25	-115,14
Частка власного капіталу в загальному балансі	0,17	0,17	0,24	141,18	114,18
Частка необоротних активів у капіталі	0,07	0,06	0,04	57,14	66,67
Співвідношення оборотних активів та короткострокових зобов'язань	1,30	1,11	1,25	96,15	112,61

Отже, аналізуючи основні показники фінансової стабільності ПАТ «Банк», ми виявили, що банк є фінансово нестабільним, оскільки показники не відповідають нормативним значенням. Тобто банк демонструє негативну динаміку у падінні рентабельності, незбалансованому зниженні власного капіталу, ліквідності, рентабельності та фінансового результату. У той же час швидкі темпи зменшення капіталу та ліквідності свідчать про зниження потенціалу фінансової стабільності банку.

Вивчаючи фінансову стійкість комерційних банків, одним із основних показників, що характеризують економічну ефективність банку та головним джерелом поповнення власного капіталу, є рентабельність активів та прибутковість капіталу.

Проведення аналізу діяльності банку дає змогу визначити, що стан фінансової стабільності, ліквідності, прибутковості та ступеня ризику окремих банківських операцій є незадовільним, а тому банку необхідно виявити нові джерела власних коштів та їх структуру та ефективність. Будь-яка діяльність пов'язана з ризиком, і особливо банківською. Банківський ризик поєднується із загрозою втрати банком своїх ресурсів, нестачі прибутку, додаткових витрат внаслідок певних фінансових операцій [8].

Провівши дослідження щодо забезпечення фінансової стабільності ПАТ «Банк», ми можемо рекомендувати збільшити розмір власного капіталу, який є однією з основних складових забезпечення фінансової стабільності банку.

Збільшити розмір власного капіталу можна за рахунок:

- випуск власних акцій для збільшення статутного капіталу банку;
- відрахування від прибутку для створення резервних фондів банку;
- нерозподілена частина прибутку.

Враховуючи, що ПАТ «Банк» має збитки за минулі роки, чистий прибуток, отриманий за 2017-2018 роки, повинен розподілятися на покриття збитків минулих років та на формування резервних фондів.

Також, якщо банк збільшить власний капітал, він зможе покривати власні витрати власними коштами, а тому банк не потребуватиме позикових коштів, що збільшують його довгострокові зобов'язання.

Зі збільшенням власного капіталу банк матиме оптимальний рівень прибутковості та прибутку, відображаючи фінансовий стан банку та один із основних показників економічної ефективності використання ресурсів банку та забезпечення належного рівня фінансової стабільності.

3 УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ БАНКУ

Ще одна мета УАП - мінімізувати ризики, який тісно пов'язаний з усіма сферами діяльності установи. Перш за все, розглянемо більш докладно економічну природу та класифікацію банківських ризиків.

Розглядаючи концепцію управління банківськими ризиками, у науковій літературі слід виділити наступні підходи:

- розробка та реалізація економічно обґрунтованих рекомендацій для організації та заходів, спрямованих на зниження початкового рівня ризику до прийняттого рівня [1];

- діяльність, що дозволяє передбачити найменші витрати, необхідні та достатні для зменшення ймовірності несприятливих наслідків та локалізації негативних наслідків ухвалених рішень [2].

Аналізуючи наведені визначення, можна зазначити, що основна мета управління банківськими ризиками - мінімізація їх та виокремлення окремих етапів управління ризиками:

- виявлення ризику, тобто виявлення його специфіки, прогнозування можливостей та особливостей реалізації, зміни ризику з часом, ступеня кореляції з іншими ризиками та фіксації факторів, що визначають ризик;

- оцінка наслідків ризику;

- формування, обґрунтування та вибір методів та інструментів управління ризиками;

- контроль (моніторинг та облік, звітність, відповідальність) [3; 21; 9].

При управлінні банківськими ризиками істотну роль відіграють економічні стандарти НБУ, які насправді є способом державного регулювання банківської діяльності. Коефіцієнти ліквідності були розглянуті трохи вище і спрямовані на запобігання ризику ліквідності.

В результаті активних та пасивних операцій банку формується отриманий загальний дохід та понесені витрати, його прибуток чи збиток, які також є

об'єктами управління в рамках фінансової стратегії установи. Розглянемо суть основних показників фінансових результатів діяльності комерційного банку детальніше.

Відповідно до Концептуальної основи фінансової звітності даються такі визначення:

- "дохід - це збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у вигляді надходження або збільшення використання активів або форми зменшення зобов'язань, в результаті чого власний капітал збільшується, за винятком збільшення учасників" внески.

- витрати - це зменшення економічних вигод протягом звітного періоду у вигляді вибуття або знецінення активів або у формі виникнення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам "[12].

Відповідно, прибуток банку - це різниця між доходами та витратами, а за вирахуванням податків - чистим доходом.

Доходи та витрати банку розглядаються окремо для трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.

Операційна діяльність банку є його основною діяльністю, яка регулюється відповідними нормативними актами, зокрема Положенням про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час роботи банків в Україні, і визначається як "сукупність технологічних процесів, пов'язаних з документування інформації про банківські операції, проведення їх реєстрації у відповідних регістрах, перевірка, перевірка та контроль операційних ризиків. Таким чином, операційна діяльність банку пов'язана з доходами або витратами банку в процесі здійснення його операцій, включаючи відсотки, комісійні доходи, операції з певними видами фінансових інструментів, загальні адміністративні витрати та інші операційні доходи та витрати.

Інвестиційна діяльність банку пов'язана з доходами та витратами банку від придбання та продажу цінних паперів, дочірніх компаній та асоційованих

підприємств, інвестиційної нерухомості, основних фондів, нематеріальних активів та отримання дивідендів тощо.

Фінансова діяльність банку пов'язана насамперед з доходами та витратами від випуску інструментів власного капіталу, операцій з борговими цінними паперами, операцій з субординованим боргом та іншими позиковими коштами, виплачених дивідендів тощо.

Управління доходами та витратами банку - це система заходів, спрямованих на оптимізацію їх формування та використання.

Основними підходами до управління доходами банку є:

- консервативна - орієнтація банку на операції з обмеженим, але високонадійним і стабільним доходом;

- агресивний - фокус на першочерговому рівні для максимізації прибуткових операцій, незважаючи на рівень ризику, пов'язаний з їх виконанням. Такий підхід є доцільним на етапі розвитку банку і використовується для забезпечення швидкого зростання вкладеного капіталу. Оскільки тут високий ступінь ризику, виникає потреба у високому професіоналізмі працівників банку, наявності формалізованої технології операцій та ефективної системи управління ризиками;

- помірний - диверсифікація банківських операцій, тобто раціональна кореляція між операціями з високим заробітком та надійними операціями "[15].

У управлінні витратами банку є дві основні сфери:

- орієнтація на оптимізацію поточних витрат - передбачає здійснення будь-яких витрат, які вважаються доцільними з точки зору їх окупності чи інших критеріїв;

- орієнтація на мінімізацію витрат - диференціація витрат на кілька категорій: об'єктивно необхідні витрати; витрати, що підлягають раціональній мінімізації; витрати, понесені на залишковій основі [18].

Розглядаючи складову стратегії управління фінансами, не слід ігнорувати її момент розподілу, який включає управління банківськими податками. Цей процес у науковій літературі називається податкове планування, яке передбачає "процес розробки податкових планів та планових (регуляторних) показників

для забезпечення правильного та своєчасного обчислення та сплати податків, підвищення ефективності банківської діяльності тощо". [15].

Важливою складовою фінансової стратегії є управління банківськими ризиками, притаманне обом рівням. Основна мета фінансової стратегії Банку - максимізація прибутку та мінімізація ризиків.

ВИСНОВКИ

На закінчення можна відзначити, що фінансова стратегія Банку є досить складною категорією та включає елементи, що стосуються управління фінансовим станом Банку та результатами операцій з урахуванням існуючих банківських ризиків. Управління фінансовим станом банку включає одиницю управління активами, пасивами та власним капіталом банку. Управління фінансовими результатами Банку включає управління доходами та витратами, а також прибуток установи. Основна мета на всіх рівнях фінансової стратегії Банку - мінімізувати ризики та максимізувати прибуток банку, що досягається шляхом ефективного управління його структурними елементами.

Банківський сектор звичайно функціонував в умовах жорсткої конкурентного середовища, що значно посилилося в результатах останніх економічних трансформацій. Такі умови потребують більшого ґрунтовного дослідження одного з ключових елементів стратегічного управління банком - його фінансової стратегії.

На основі дослідження щодо забезпечення фінансової стабільності ПАТ "Банк" зроблено наступні висновки та обґрунтовано пропозиції:

Встановлено, що фінансова стабільність банку - це такий стан, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатніми коштами для підтримання його платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Фінансова стабільність банку означає його постійну здатність виконувати свої зобов'язання та забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування в конкурентному середовищі.

Встановлено, що низький рівень капіталізації комерційних банків вносить елемент нестабільності в економіку держави в цілому, що, в свою чергу, збільшує потребу в подальшому зростанні капіталу банків.

Досліджений ПАТ «Банк» має більш розгалужену мережу відділень - понад 5000 одиниць, один із трьох лідерів вітчизняного банківського ринку. Однак загальні зобов'язання банку в 2019 році збільшились порівняно з

попереднім 2018 роком за рахунок збільшення коштів клієнтів на 21,1%, випущених боргових цінних паперів та субординованого боргу.

Валові витрати банку в 2019 році порівняно з 2018 роком зросли через інфляцію, збільшення обсягу випуску цінних паперів, збільшення витрат на оплату праці та інших зовнішніх та внутрішніх факторів.

Було встановлено, що у досліджуваного банку виникають проблеми із забезпеченням належного рівня фінансової стабільності, отже, ліквідність банку як один із основних показників фінансової стійкості банку знаходиться в незадовільному діапазоні (у 2019 році - 11,9 звітного року). Крім того, банк має проблеми з управління активами, що збільшує вплив кредитного ризику на банківську установу. Розрахунковий коефіцієнт фінансового левериджу перевищує оптимальне значення ($<1,0$) під час дослідження, що свідчить про збільшення фінансового ризику діяльності банку.

Також банк має проблеми із забезпеченням ділової активності та має високі темпи зростання фінансових ризиків.

Аналіз прибутковості банку дозволив визначити, що стан фінансової стійкості є незадовільним, а тому банку необхідно виявити нові джерела власних та позикових коштів, структуру їх розміщення та ефективність використання.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Асамбаев, Н. Оценка, анализ, измерение и управление рисками / Н. Асамбаев // Управление риском. – 2002. – № 1. – С. 9–18.
2. Бузько, С. Совершенствование управления экономическим риском на предприятии / С.Бузько // Бизнес Информ. – 1998. – № 6. – С. 83–85.
3. Вітлінський, В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В.В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. – К. : КНЕУ, 2004. – 480 с.
4. Грачева, М. В. Анализ проектных рисков : учеб. пособ. для вузов / М. В. Грачева – М. : ЗАО “Финстатинформ”, 1999. – 216 с.
5. Грюнинг, Х. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском / Пер. с англ.; вступ. сл. д.э.н. К.Р. Тагирбекова – М : Издательство «Весь Мир», 2004. – 304 с.
6. Камінський, А. Б. Економіко-математичне моделювання фінансових ризиків : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.11 “Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці” / А. Б. Камінський. – К. : КНУ, 2007. – 25 с.
7. Катан, Л. І. Управління ліквідністю комерційних банків / Л. І. Катан, Ю. С. Марченко // Молодий вчений. – 2017. – № 5. – С. 588-591. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_132.
8. Ковалев, В. В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 432 с.
9. Ковальов, О. Стратегічне управління кредитними ризиками / О. Ковальов // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 5. – С. 21–30.
10. Козьменко, С. М. Стратегічний менеджмент банку / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко – Суми : Університетська книга, 2010. – 752 с.
11. Колесников, В.И. Банковское дело: учебник для вузов. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 476 с.

12. Концептуальна основа фінансової звітності. РМСБО від 01.09.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_009.

13. Корнієнко, Т. В. Комплексне управління активами і пасивами комерційного банку в умовах ринкової трансформації економіки : дисертація...канд. економ. наук, спец.: 08. 04. 01 – фінанси, грошовий обіг і кредит / Т.В. Корнієнко. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2004. – 193 с.

14. Криклій, О. А. Управління прибутком банку: монографія / О.А. Криклій, Н.Г. Маслак. – Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 136 с.

15. Кулаков, А. Е. Управление активами и пассивами банка : практ. пособие / А. Е. Кулаков. – М. : БДЦ-пресс, 2004 (РГУП Чебоксар. тип. N1). – 256 с.

16. Левина, Ю.Б. Банковская ликвидность: сущность, анализ, управление. – М.: ЭКОН, 2001. – 164 с.

17. Лисенок, О. В. Управління доходами та витратами – основа забезпечення фінансової стійкості банків / О. В. Лисенок. // Ефективна економіка. – 2011. – № 12. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2011_12_77.

18. Ликвідність банківської системи України: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 12. В. І. Міщенко, А. В. Сомик. – К. Центр наукових досліджень Національного банку України, 2008. – 180с.

19. Маммаева, Д. С. Об анализе активов коммерческих банков / Д. С. Маммаева // Деньги и кредит. – 2011. – № 4. – С. 41-44.

20. Міжнародні стандарти фінансової звітності. Т. 1 : текст Міжнар. стандартів фін. звітності (МСФЗ), включаючи Міжнар. стандарти бух. обліку (МСБО) та Тлумачення із змінами та доповненнями, разом із документами, що до них додаються, виданий станом на 1 січня 2009 р. – London : International Accounting Standards Committee Foundation, 2009. – 1592 с.

21. Погайдак, О. Управління банківськими ризиками та адміністративним контролем у системі банківсько-кредитних відносин як

фактор впливу на успішність конкурентної боротьби (економічні основи взаємозв'язку) / О. Погайдак // Конкуренція. – 2003. – № 3(6). – С. 21–23.